

एतदेवाह शुभेति स्वदेहेस्वकर्माजितेनूतनदेहेन्द्रियादीनितदेवकर्मआददते यत्प्रेहिकात्अन्यत्पूर्वजन्मकृतं परावराणिअर्थबुद्ध्यादीनि पूर्वसंस्कारादुत्तरोत्तरदेहेकर्माणिकुर्वन्नुच्यतइत्यर्थः ॥ २२ ॥
नन्वेवमपरिहार्यत्वाद्वासनासंतरेलंमोक्षाशयेत्याशंक्यानादिकालागतमपिभ्रमंतत्त्वधीःसमूलमुन्मूलयितुंक्षमतेइतिप्रतिपादयितुंसदृष्टान्तंसंसारस्यभ्रमपूर्वकत्वमाह चलमिति यथादृष्टिपथंदृष्टिज्ञानंअनतिक्रां
तंसम्यक्प्रमितंवस्तुतस्यपंथाइवपंथाःहानोपादानादिमार्गोयस्यतत् यथादृष्टिपथंभ्रांतिज्ञानंतच्चंचलंबाधविषयतयाअस्थिरंजनःपरैति पराकृत्यएतिअवगच्छतिवस्तुतत्त्वं यथानौस्थःनौचांचल्यंतीरतरौ
आरोपयतिनौस्थैर्येचतद्वाधितंभवतिएवंपरंपरमात्मानंकूटस्थमपिबुद्ध्युपधानादकूटस्थमिवभासमानंबुद्धिमार्गंभ्रांतिजनकत्वरूपंधीनिरोधेनपराकृत्यपरतत्त्वमभ्येति एवंयथासूक्ष्मंपुस्तकाक्षरंमहद्रूपमिवमह
त्तरूपमिवलोचनोत्तेजनबलेनाभितोभाति तथासूक्ष्ममपिचिदात्मतत्त्वंबुद्धियोगात्स्थूलप्रपंचात्मनाभाति एवंयथारूपंस्वमुखप्रतिबिंबंस्वरूपंस्वस्यमुखस्यतत्त्वंस्वदृष्ट्ययोग्यमपिदर्पणःआलोचयतेदर्शयति
एवंएकमेवप्रत्यग्बस्तुस्वाज्ञानकल्पितधीदर्पणःपराभूतवियदाद्याकारेणावभासयति तत्रयथाउपनेत्रदर्पणयोरपायेक्षरस्थौल्यंमुखस्यदृश्यत्वंचापैतिएवंधीनिग्रहेचितःस्थूलत्वंदृश्यत्वंचापैति तदेवंकूटस्थस्या
त्मनोविकारित्वेसूक्ष्मस्यस्थूलत्वेदृश्यत्वेचक्रमेणदृष्टान्तत्रयं एवंचानादिरपिभ्रांतिस्तत्त्वज्ञानेनपाश्चात्येनापिबाधितुंशक्या नचभ्रांतेरुन्मज्जनंसंभवति बुद्धेस्तत्त्वपक्षपातित्वात् तस्माद्भ्रांतिज्ञानापनयाय

शुभाशुभंकर्मकृतंयदन्यत्तदेवप्रत्याददतेस्वदेहे ॥ मनोनुवर्ततिपरावराणिजलौकसःस्रोतइवानुकूलं ॥ २२ ॥ चलंयथादृष्टिपथंपरैतिसूक्ष्मंमहद्रूपमिवाभि
भाति ॥ स्वरूपमालोचयतेचरूपंपरंतथाबुद्धिपथंपरैति ॥ २३ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशां०मो०मनुबृहस्पतिसं०द्व्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०२ ॥
मनुरुवाच यदिन्द्रियैस्तूपहितंपुरस्तात्प्राप्तान्गुणान्संस्मरतेचिराय ॥ तेष्विन्द्रियेषूपहतेषुपश्चात्सबुद्धिरूपःपरमःस्वभावः ॥ १ ॥

आत्मज्ञानेयतितव्यमितिभावः ॥ २३ ॥ इतिशांति०मो०नै०जा०द्व्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०२ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ननुयदुक्तंनिर्विकारस्यविकारित्वंसूक्ष्मस्य
स्थूलत्वंअदृश्यस्यदृश्यत्वंचबुद्धियोगादिति तन्नबुद्ध्यतिरिक्तस्यात्मनोनुपलंभादित्याशंक्याह यदिति आत्मैन्द्रियमनोयुक्तंभोक्तेत्याहुर्मनीषिणइतिश्रुतेः समनस्केंद्रियैरुपहितंयज्जीवचैतन्यंतत् चिरायबहुका
लंपुरस्तात्पूर्वंप्राप्तान्गुणान्बिषयान्कालांतरेसंस्मरतेबाल्येहमिदमन्वभूवमिति तदामनोरथकालेविषयेंद्रियसन्निकर्षावभावात् ज्ञेयज्ञानज्ञातृवासनावासिताबुद्धिरेवसर्वात्मतांप्राप्तातदन्येनचैतन्येनावभास्य
तेइतिअस्तिबुद्ध्याधिकश्चेतनइत्यर्थः ननुतदाइन्द्रियाण्येवविषयवासनावासितानिबुद्ध्याप्रकाश्यंतइत्याशंक्याह तेष्विति इन्द्रियेष्वप्युपहतेषुविलीनेषुशब्दाप्यपहान् पश्चात्स्वमकाले बुद्धेःरूपंत्रिपुटीज्ञेयज्ञान
ज्ञात्रात्मिकात्तद्रूपमस्यसबुद्धिरूपः ससमानःसन्नुभौलोकावनुसंचरति ध्यायतीवलेलायतीवेतिश्रुतेः समानोबुद्धितादात्म्यंप्राप्तः परमःसर्वोत्कृष्टः स्वभावःचिद्रूपआत्माबुद्धेरन्योस्येव अयंभावः यथाजा
यत्कालेघटचक्षुषोर्भासकयोर्व्यतिरिक्तःकूटस्थोनिर्विकारआदित्यःसत्तामात्रेणचक्षुषोनुपहंघटस्यचप्रकाशंकरोति एवंस्वमेपिमातृमेयात्मनास्थितांबुद्धितदन्यउदासीनःप्रकाशोवभासयेदिति तस्मा
दस्तिबुद्धेरन्यस्तत्तादात्म्यभ्रांत्याविकारित्वापाकांतआत्मेतिसिद्धं ॥ १ ॥